

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/226/2016
Identifikačné číslo spisu:	1207231088
Dátum vydania rozhodnutia:	13.12.2017
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:1207231088.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu V. D., trvale bytom v F., zastúpeného splnomocnenkyňou Advokátska kancelária Kurucová, s. r. o., so sídlom v Senici, Hurbanova 486/2, proti žalovanej EKO - S TRANS, a. s., so sídlom v Bratislave, Pribinova 23, o 995,82 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 19C/30/2009, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 21. októbra 2010 sp. zn. 9 Co 150/2010, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 21. októbra 2010 sp. zn. 9 Co 150/2010 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 19. januára 2010 č. k. 19C/30/2009-163 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 995,82 € s úrokom z omeškania 9 % ročne od 11. apríla 2000 do zaplatenia a „trovy“ (správne „náhradu trov“) konania pozostávajúcich zo súdneho poplatku 59,70 € a trov právneho zastúpenia 662,32 €, všetko do 3 dní. Rozsudok, ktorým žalobe v celom rozsahu vyhovel, odôvodnil - pokiaľ šlo o vec samu - právne ust. § 242 ods. 1 písm. a/, § 243 ods. 1 a 2, § 244 ods. 1, § 261 ods. 1 a § 263 ods. 1 Zákonníka práce účinného do 30. júna 2000 (čiže zákona č. 65/1965 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení až na tie, ktoré boli vykonané zákonom č. 95/2000 Z. z. a po ňom nasledujúcimi zákonmi, ďalej tiež len „Z. p.“) a § 20, § 41a ods. 1, § 657 a § 658 ods. 1 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. z.“); vecne potom nesporným uzavretím účastníkmi konania dohody o zložení kaucie (ďalej tiež len „dohoda“), majúcej slúžiť na krytie a úhradu škody na zverených prostriedkoch, ktorú žalobca (v postavení zamestnanca) a žalovaná (v postavení zamestnávateľky) dojednali 10. apríla 2000, teda po dojednaní pracovného pomeru (ku ktorého vzniku došlo 1. decembra 1999) a rovnaký deň žalovaná od žalobcu dohodnutú hotovosť 30.000 niekdajších Sk prijala do pokladne a túto urobila aj súčasťou svojho účtovníctva. Dohoda (ako forma zabezpečenia len hypotetických a v čase uzavretia dohody neexistujúcich záväzkov žalobcu voči žalovanej) síce bola v rozpore s kogentnými ustanoveniami Z. p., v rozhodnom čase poznajúceho len taxatívne vymedzené zabezpečovacie prostriedky v podobe dohody o zrážkach zo mzdy, ručenia a obmedzenia prevodu nehnuteľnosti (§§ 246 - 248 Z. p.) a preto šlo aj o neplatný právny úkon, prejav vôle účastníkov však

konverziou bolo treba považovať za ich úmysel dojednať pôžičku (i s úrokmi). Ak pracovný pomer žalobcu u žalovanej skončil 30. apríla 2004 a v dohode bolo dojednanie o možnosti ponechania si žalobcom zloženej sumy žalovanou po dobu dvoch rokov od skončenia pracovného pomeru, nebolo možné prihliadnuť na vznesenú námietku premŕčania práva, keďže pôžička sa premŕčí za tri roky (§ 104 O. z.) a k podaniu žaloby došlo včas, konštatoval napokon prvoinštančný súd.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež „nižšie súdy“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 21. októbra 2010 sp. zn. 9 Co 150/2010 vyššie priblížený rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietol a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanej „trovy“ (i tu správne „náhradu trov“ konania) vo výške 613,94 € k rukám jej advokáta do 3 dní. V rozsudku opretom o ustanovenia Z. p. aj O. z. použité už prvoinštančným súdom a okrem nich tiež o § 251 ods. 1 Zákonníka práce účinného od 1. apríla 2002 (prechodné ustanovenie zákona č. 311/2001 Z. z.) a § 35 ods. 2 O. z. mal za to, že súd prvej inštancie síce správne zistil skutkový stav veci, túto však podľa neho nesprávne posúdil. Stotožnil sa so záverom súdu prvej inštancie o absolútnej neplatnosti dohody pre jej rozpor s kogentnou úpravou v Z. p., naopak však nepovažoval za správny následný záver o konverzii neplatnej dohody na zmluvu o pôžičke. K tejto by podľa odvolacieho súdu mohlo prísť len vtedy, ak by aj skutočná vôľa účastníkov v čase urobenia právneho úkonu zodpovedala úmyslu požičať (si) finančné prostriedky uvedené v dohode, v tomto prípade však skutočná vôľa žalovanej zodpovedala jej prejavu vyjadrenému v neplatnej dohode. Pretože plnenie z dohody bolo od počiatku (už od 10. apríla 2000) plnením z neplatného právneho úkonu, teda neoprávneným majetkovým prospechom získaným žalovanou na úkor žalobcu, 3-ročná premŕčacia doba na uplatnenie takéhoto nároku začala plynúť už 11. apríla 2000, uplynula 10. apríla 2003 a podanie žaloby až 7. novembra 2007 spôsobilo dôvodnosť vznesenej námietky premŕčania, pre ktorú právo nešlo priznať.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej tiež „dovolateľ“) s návrhom na jeho zmenu potvrdením rozsudku súdu prvej inštancie, resp. zrušením a vrátením veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietal odňatím mu (postupom odvolacieho súdu) možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, účinného v čase podania dovolania, ďalej tiež len „rozhodné znenie O. s. p.“), ku ktorému došlo prejednaním veci odvolacím súdom v jeho neprítomnosti i neprítomnosti zástupkyne jeho splnomocnenkyne navzdory ich požiadavke o zmenu termínu pojednávania. Podľa jeho názoru to bol potom odvolací súd, ktorý vec nesprávne právne posúdil, keďže dojednania z dohody majú všetky znaky zmluvy o pôžičke, jeho úmyslom bolo ponechať zloženú sumu alebo jej časť žalovanej len pre prípad preukázateľného spôsobenia ním žalovanej prípadných škôd (ktoré ale nevznikli) a ani žalovaná nemôže poprieť vlastný záväzok mu zloženú sumu aj s úrokom v prípade nespôsobenia ním žiadnej škody vrátiť. Ide tu podľa neho o inomínatnu zmluvu podľa § 51 O. z., obsahujúcu pojmové znaky zmluvy o pôžičke aj zmluvy o zabezpečení práva a pre podanie žaloby do troch rokov od uplynutia dvojročnej lehoty, v ktorej mala žalovaná právo si zloženú sumu ponechať treba žalobu považovať za podanú včas a nárok za nepremŕčaný.

4. Žalovaná dovolací návrh nepodala.

5. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení zákona č. 87/2017 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), majúci možnosť pristúpiť k rozhodovaniu v tejto veci až po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže ale dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení rozhodného znenia O. s. p. (ktorým je v tejto konkrétnej veci zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení s výnimkou tých, ktoré boli vykonané s účinnosťou od 1. augusta 2011 zákonom č. 183/2011 Z. z. a tiež ďalšími novelizáciami O. s. p., nasledujúcimi po takomto zákone). Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základného princípu C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp

právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo, avšak neskončilo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj ďalšieho základného princípu o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

6. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie bolo podané včas a naň oprávnenou osobou (žalobcom ako tým z účastníkov konania - dnes strán sporu pred nižšími súdmi, ktorého na to disponuje pre neho nepriaznivý výsledok konania na odvolacom súde), zastúpenou tzv. advokátskou obchodnou spoločnosťou v súlade s ustanovením § 241 ods. 1 vety druhej O. s. p. (od 1. júla 2016 v súlade s ust. § 429 ods. 1 vety prvej C. s. p.), preskúmal dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a to bez pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.), keď dospel k záveru, že dovolanie treba považovať za dôvodné.

7. Dovoláním šlo podľa úpravy rozhodnej aj pre túto vec napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O. s. p.). Podmienky prípustnosti dovolaní proti rozsudkom odvolacích súdov procesné právo platné a účinné pred 1. júlom 2016 upravovalo v ustanoveniach §§ 238 a 239 O. s. p.

8. Podľa § 238 ods. 1 až 3 O. s. p. bolo dovolanie prípustné proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu (odsek 1); proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (odsek 2) a proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, ak odvolací súd vyslovil vo výroku prípustnosť dovolania, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak šlo o potvrdenie rozsudku, ktorým bola (v tzv. spotrebiteľských veciach - pozn. najvyššieho súdu) podľa § 153 ods. 3 a 4 O. s. p. vyslovená neplatnosť zmluvnej podmienky (odsek 3).

9. Práve o prípad rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa (dnes prvej inštancie) vo veci samej a teda o prípad prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 1 O. s. p. ide aj v prejednávanej veci (pričom súvisiaca zmena rozsudku prvoinštančného súdu i v časti trov konania popri povinnosti rozhodnutia odvolacieho súdu o trovách konania odvolacieho bola v čase rozhodovania odvolacieho súdu v tejto veci a principiálne je i dnes len sekundárnym produktom rozhodnutia sa odvolacieho súdu pre zmenu rozhodnutia v prvej inštancii, tu por. § 224 ods. 2 O. s. p., resp. § 396 ods. 2 C. s. p.). I keď odvolací súd nemohol akceptovať inú námietku dovolateľa, založenú na tvrdení o výskyte aj tzv. zmätočnostennej vady podľa § 237 písm. f/ rozhodného znenia O. s. p. (pri ktorej existencii by šlo dovolaním účinne napadnúť akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu), nakoľko kolízia pojednávani zástupcu účastníka zásadne dôležitým dôvodom pre odročenie pojednávania nie je (keď pripustenie opaku by viedlo k prispôbovaniu činnosti súdov programom advokátov a ako také viesť aj k praktickému ochromeniu činnosti súdov) a tvrdený dôvod majúci brániť v dostavení sa samotnému žalobcovi (rovnako ako aj jeho trvanie i v čase pojednávania odvolacieho súdu v prejednávanej veci) preukázaný nebol, to nič nemenilo na tom, že právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke pre jeho rozhodnutie kľúčovej, t. j. v akceptovaní námietky premĺčania vznesenej žalovanou, nešlo považovať za správne (či pri záujme na čo najväčšej presnosti za dostatočne úplné).

10. Nemôže byť totiž sporu o tom, že k uzavretiu dohody nazvanej dohodou o zložení kaucie (záruky) a považovanej oboma nižšími súdmi za neplatnú (s ktorým ich záverom je namieste sa stotožniť) prišlo nie až tak zanedbateľný čas po vzniku pracovného pomeru žalobcu a žalovanej (napriek ustanoveniu dohody, podľa ktorého sa tak malo stať po podpísaní pracovnej zmluvy a ďalších v dohode označených dokumentov, až bezmála pol roka po vzniku pracovného pomeru, tu por. čl. I. dohody na č. I. 7 a prvú vetu dohody o skončení pracovného pomeru z 30. apríla 2004 na č. I. 8 spisu) a to z iniciatívy žalovanej (opak preukázaný nebol), pričom súčasťou dohody bolo okrem dojednaní o účelovom určení prostriedkov skladaných žalobcom na účet žalovanej úrokovaný 9 percentami na krytie a úhradu škody spôsobenej na zverených prostriedkoch vymenovaných v dohode a inú škodu spôsobenú príkladmo vymedzenými zavinenými konaniami vodiča a o nedotknuteľnosti kaucie v prípadoch škôd spôsobených inou formou (tu por. opäť čl. I. a tiež čl. II. a III. dohody) aj ďalšie dojednanie o práve (zamestnávateľky v osobe žalovanej) ponechať si kauciu najviac po dobu dvoch rokov po rozviazaní

pracovného pomeru, pokiaľ sa strany nedohodnú inak (čl. IV. dohody). Z okolností prípadu v prejednávanej veci je potom tiež celkom nepochybným, že pred vznikom sporu žiaden z účastníkov dohody (a skoršieho pracovného pomeru) jej platnosť nespochybňoval, že žalobca žalovanú na vrátenie mu sumy kaucie i s úrokom vyzval listom z 3. apríla 2006 a že konanie na základe žaloby požadujúcej splnenie takejto povinnosti začalo príchodom žaloby súdu prvej inštancie 7. novembra 2007.

11. Podľa § 3 ods. 1 O. z. (zákona platného a účinného aj v čase vznesenia v prejednávanej veci námietky premlčania žalobou uplatneného práva - ku ktorému došlo v rámci podania žalovanej z 30. mája 2008 požadujúceho zrušenie platobného rozkazu, kedy už tiež Z. p. predstavujúci rozhodné právo pre posudzovanie platnosti dohody o zložení kaucie bol nahradený novším zákonom č. 311/2001 Z. z., odkazujúcim podporne práve na všeobecné ustanovenia O. z., v tejto súv. por. najmä č. l. 17 a 18 spisu a § 1 ods. 4 zákona č. 311/2001 Z. z.) výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. Obdobnú (nech aj mierne odlišne formulovanú a formálne len na právne úkony dopadajúcu úpravu) obsahovalo v minulosti i ustanovenie § 240 ods. 3 Z. p., podľa ktorého prejav vôle treba vykladať tak, ako to so zreteľom na okolnosti, za ktorých sa urobil, zodpovedá pravidlám slušnosti a občianskeho spolužitia.

12. Najvyšší súd, Najvyšší súd Českej republiky a okrem nich tiež ústavné súdy oboch nástupníckych štátov niekdajšej československej federácie (ktorých právne poriadky vychádzali a v Českej republike u Z. p. a naopak na Slovensku u O. z. dodnes vychádzajú z rovnakého spoločného základu) už opakovane judikovali, že pokiaľ ide o rozpor uplatnenia námietky premlčania s dobrými mravmi, vo všeobecnosti nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania odporcom (žalovaným) mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože výkon žiadneho práva (právo namietať premlčanie z takej množiny samozrejme nevynímajúc) nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi (tu por. napr. uznesenie najvyššieho súdu z 28. apríla 2015 sp. zn. 7 Cdo 507/2014). Hoci súčasťou takejto judikatúry je tiež konštatovanie, že o takýto prípad môže ísť iba výnimočne a v rozpore s dobrými mravmi môže byť len taký výkon práva účastníkom v občianskom súdnom konaní, ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu ku vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, priznanie účinkov premlčania voči nemu by za tejto situácie bolo neprimerane tvrdým postihom a pri posudzovaní primeranosti postihu je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu a vziať do úvahy najmä charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby (tu por. II. ÚS 176/2011, ale aj rozsudky Najvyššieho súdu Českej republiky z 19. februára 2009 sp. zn. 25 Cdo 539/2008, z 28. mája 2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99 a z 28. novembra 2001 sp. zn. 25 Cdo 2905/99 a do tretice tiež nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 309/95, I. ÚS 643/04 a II. ÚS 3168/09); z vyššie uvedeného treba mať podľa názoru dovolacieho súdu za to, že práve o takýto výnimočný prípad ide aj v tentoraz posudzovanej veci.

13. Treba totiž považovať nielen za rozporné s dobrými mravmi, ale (bez snahy preháňať) i za neslušné, aby mohli byť priznané účinky námietke premlčania vznesenej tým účastníkom hmotnoprávneho vzťahu, ktorý s i najskôr z pozície fakticky silnejšej strany vzťahu na druhom účastníkovi prakticky vynútil uzavretie dohody odporujúcej kategorickým ustanoveniam zákona a aj splnenie takto len domnalej povinnosti, vyplývajúcej druhému účastníkovi z neplatného právneho úkonu, v takejto súvislosti súčasťou ním formulovanej dohody urobil tiež ustanovenie o vlastnom oprávnení ponechať si plnenie druhého účastníka po celú dobu trvania základného právneho vzťahu a okrem toho i po dobu dvoch rokov (dvoch tretín všeobecnej premlčacej doby) po zániku takéhoto vzťahu a ktorý napokon za stavu riadenia sa druhého účastníka dohodou pre nedostatok pochybností o platnosti v nej obsiahnutých dojednaní svoju obranu proti uplatňovaniu práva druhým účastníkom v súdnom konaní založil výlučne na neplatnosti dohody a márnom uplynutí premlčacej doby, ku ktorému malo prísť už počas trvania základného právneho vzťahu (vyznačujúceho sa len právnou, nie však i faktickou rovnosťou oboch strán vzťahu) a takto ešte v čase, v ktorom by fakticky slabšia strana vzťahu uplatnením práva bola nútená podstúpiť tiež riziko rôznych „odvetných“ opatrení druhej strany vzťahu na svoju ujmu).

14. Akceptovanie námietky premlčania odvolacím súdom a takto ani zamietnutie žaloby odvolacím

súdom preto nemohlo obstať. Odvolaciemu súdu tak neostávalo iné, než dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu podľa § 449 ods. 1 a § 450 C. s. p. zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. O prípad nemožnosti nápravy zrušením iba rozhodnutia odvolacieho súdu (tu por. tiež § 449 ods. 2 C. s. p.) tu nešlo jednak z dôvodu protichodnosti rozhodnutí oboch nižších súdov, ako aj pre existenciu viacerých možností odvolacieho súdu postarať sa o nápravu prípadných pochybení vytknutelných súdu prvej inštalácie. Z tých - ako vyplýva z už uvedeného vyššie - neprijatie námietky premlčania prvoinštalčným súdom (nech aj riadiacim sa pritom inými úvahami) skutočným pochybením nebolo, to však naopak neplatilo u zjavného nepovšimnutia si odvolacím súdom a následného nevytknutia súdu prvej inštalácie toho, že žalobcovi namiesto ním požadovaných úrokov (na základe dohody prvoinštalčným súdom kvalifikovanej za dohodu o pôžičke) priznal (bez opory v žalobe či jej prípadnej zmene so súhlasom súdu podľa § 95 O. s. p.) iné príslušenstvo v podobe úrokov z omeškania (tu por. č. 1. 2 a 163 spisu a § 121 ods. 3 O. z.) a dosiaľ nezodpovedanou otázkou (závislou práve na vyriešení otázky možnosti konverzie neplatného úkonu na zmluvu o pôžičke, u ktorej sa inak odvolací súd opomenul vyjadriť k povahe úmyslu žalovanej pre prípad neexistencie škôd majúcich byť krytých kauciou aj k zaneseniu ňou samotnou do dohody tiež dojednania o úrokovani žalobcom zložených peňazí) je, na aké príslušenstvo v tomto prípade žalobcovi vzniklo právo.

15. O trovách dovolacieho konania dovolací súd nerozhodoval, pretože o nich so zreteľom k zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu patrí rozhodnúť odvolaciemu súdu (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

16. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.